

Michel Vaïs

“Jeu” - igra s ozbiljnim rezultatom*

“Jeu” je kanadski kazališni magazin na francuskom utemeljen u Montrealu 1976. Magazin izlazi četiri puta godišnje i svaki primjerak sadrži u prosjeku 100 stranica, a tiskan je u nakladi od 1100 primjeraka. To je jedini kazališni magazin na francuskom jeziku koji izlazi redovito u Québecu, i, naravno, u cijeloj Kanadi. Časopis je 25 godina postojanja proslavio u listopadu 2001. objavljivanjem svog stotog izdanja, koji sam uredio zajedno sa sadašnjom glavnom urednicom magazina, Luise Vigeant. Jedina sam osoba koja piše za “Jeu” od prvog broja, član uredništva postao sam nakon sedmog broja. Pravo ime publikacije je “Les Cahiers de théâtre Jeu”, što se odnosi na slavni “Cahiers du cinéma” francuskog Nouvelle Vaguea. Na osnivače časopisa “Jeu” utjecao je također francuski magazin “Travail théâtral”, kojem je urednik Bernard Dort.

Izabrali smo ime “Jeu” zbog toga što ta interesantna francuska riječ ima više značenja. Prvo, *jeu* znači igra, te u tom smislu ona je suprotnost ideji rada koja postoji u “Travail théâtral” (Kazališnom poslu). Na samom početku, “Jeu” je planiran kao manje ozbiljan magazin. Iako su i za igru potrebna pravila, uvijek ih možete promijeniti. Dakle “Jeu” se odnosi na igranje, u smislu igranja igre ali i igranja (glume). Uz tako lijepa i zanimljiva značenja, riječ *jeu* krije i jedno manje lijepo jer znači i prazninu, rupu u mehanizmu poput onakvog mehanizma kakvog nalazimo u satu. Značenje te riječi širokog je spektra i bogato je idejama.

Ciljevi magazina prije 25 godina bili su da udruži prilično živahno novo kvebeško kazalište koje se upravo budilo. Željeli smo reflektirati (u oba smisla: poput zrcala ali i analize) ovo kazalište, u kojem se rađala, soci-

ološko-politička dimenzija (protiv američkog ekonomskog te francuskog kulturnog imperijalizma), ali također i finije kazališne forme poput fizičkog kazališta itd. Bili smo nezadovoljni niskom kvalitetom kritike u novinama, odsutnošću pravih rasprava, a najviše činjenicom što je postojala čitava generacija kazalištaraca koji su bili potpuno odsutni u medijima.

Dakle, “Jeu” je počeo kao polemičko ljevičarsko izdanje, te kao takav nije bio ni popularan tip magazina, niti akademski priznat časopis, već nešto između. Međutim, uvijek smo imali sveučilišne profesore koji su pisali za “Jeu”, ali kao manjinski dio priloga. Također smo se jako trudili da omogućimo umjetnicima da se izraze u časopisu nudeći im da sami pišu (iako je tu mogućnost vrlo malo umjetnika koristilo), intervjuirajući ih, ili tražeći ih da sudjeluju u javnim raspravama. Jako smo ponosni na naš poseban način intervjuiranja. Nakon što snimimo intervju, te ga napišemo, uvijek ponudimo umjetniku da ga prepravi i izbací što god želi. U nekim slučajevima, čak im je omogućeno da se predomisle i kažu suprotno od onog što su izjavili! Zbog toga kažemo da mi iz “Jeu” objavljujemo i dajemo umjetnicima da kažu što zaista misle.

U magazinu objavljujemo kritike (predstava i knjiga), dossier (mnoštvo članaka na jednu temu kao npr. kostimi, muške figure, političko kazalište, homoseksualnost, novi igrokazi i drame, dekada ruskog kazališta u Montrealu itd...). Dossier također može biti posvećen jednoj jedinjoj predstavi, objavljujemo i portrete umjetnika, ali ne objavljujemo dramske tekstove.

Kroz godine, postupno, “Jeu” je postao ljepši magazin s naslovnicom u četiri boje, boljim dizajnom i - manje polemičan. U neku ruku to je posljedica promjena u samom kvebečkom kazalištu. Umjetnik, kojeg jako volimo, moderan tekstopisac i kazališni redatelj piše u našem stotom izdanju da je “Jeu” postao “lijep i prazan” kao i kvebečko kazalište! Dakle, vrlo talentiran, kompetentan, istančan, profesionalan ali ne više rizičan!

U našem 101 broju tema će biti “Rizik, pod koju cijenu?”, a razmišljamo da nam ta tema ostane za cijelu 2002. godinu. U stvari i prije ovog prijateljskog savjeta nismo se plašili rizika u teatru. Četiri puta godišnje orga-

* tekst je pročitao na 4. kazališnom forumu na temu “Kazališno izdavaštvo danas” koji je organizirao Hrvatski centar ITI-UNESCO u Zagrebu od 17-20.10.2001.

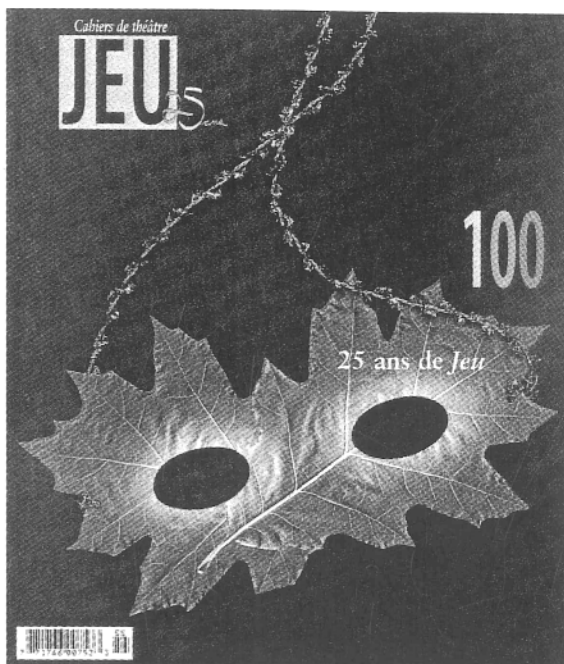
niziramo javnu raspravu na temu, a tema zadnje održane prošloga proljeća bila je "Je li naš teatar građanski?".

Odnosi s kazalištarcima su se malo promijenili od kada je "Jeu" počeo izlaziti, iako ne mnogo. Na početku, bili smo bliskiji onome što se zvalo "mladim kazalištem", novim družinama, a postojala je velika rupa između nas i službenih kazališta, onih velikih, priznatih, onih koja su bila štovatelji francuskog kazališta u kojem se nije govorilo na "lošem francuskom", koji se ponekad koristio u "mladom kazalištu". Postepeno, kako su dolazili novi redatelji i zamjenjivali stare, stekli smo prijatelje u priznatim kazalištima. Ali budući da njima "Jeu" zapravo ne treba za promociju, ne boje se loše kritike objavljene u našem magazinu. Stoga nas, dakle, nastavljaju pozivati na svoje predstave, kada ih zatražimo šalju nam fotografije, zadovoljni su čitajući naš magazin kad pišemo lijepe stvari a poštuju nas čak i kad pišemo loše o njima. Uglavnom zbog toga što smo važan i pouzdan izvor. Neki od njih, također, štiju činjenicu što su naši članci oštromniji od ostalih koji su dostupni. U stvari, mnogi naši čitatelji su studenti i profesori koji vole kazalište. Mnoga kazališta su naši pretplatnici u Québecu i inozemstvu.

Najinteresantnija stvar male strukture poput "Jeu" je sve ono što može proizaći iz takvog magazina. Mnoge su inicijative u svijetu kazališta naše pokrajine izašle iz našeg uredništva. Mi smo prvi koji smo slavili Svjetski dan kazališta i činili smo to mnogo godina prije nego što je Québec Council for Theatre također to počeo. Članovi našeg uredništva osnovali su 1985. Québec Association of Theatre Critics (Udrugu kvebeških kritičara). Udruga devet godina dodjeljuje nagrade za kazališne umjetnike, prije nego što je Theatre Academy osnovana za tu djelatnost. Sada televizija prenosi dodjelu nagrada pod nazivom "La Soirée des Masques" (Večer maski).

Također neki od nas naporno rade na osnivanju Muzeja izvedbenih umjetnosti (Museum of performing arts). Osnovani smo i izdavačku kuću pod nazivom Editions "Jeu", koja objavljuje teatrološke knjige.

Naš sljedeći korak je web stranica, koja bi učinila "Jeu" više interaktivnim i učinkovitim, načelno stavljajući neke kritičare *on line* i pozivajući publiku da komentira s njima predstave. Na taj način mislimo da ćemo privući nove čitatelje.

"Jeu" funkcioniše sa samo jednom zaposlenom osobom, koji radi u Uredu. U uredništvu je osam osoba i jedan pripravnik. Starost suradnika je od 25 do 65 godina. Za život svi zarađuju na drugim radnim mjestima (većinom su učitelji, od kojih je jedan umirovljeni učitelj). Poslovi koji su plaćeni u "Jeu" su sljedeći: prijevodi, lektoriranje i samo pisanje. Imamo 40 stalnih donatora. Vladina donacija pokriva oko 65% naših troškova. Isti postotak dobivaju sva ostala kulturna izdanja i kazališne kompanije u Québecu. Vladina donacija je uvjetovana plaćanjem tekstova autorima.

Mnogim bivšim članovima uredništva "Jeu" ponuđen je posao u ostalim medijima (novine, radio) jer se naš časopis smatra dobrom školom pisanja o kazalištu. Nekima od nas također je ponuđeno da postanemo sucima ili članovima vladine komisije za kazalište. I sam sam, prije 21 godinu, pozvan na "Radio - Canada", nakon što sam počeo pisati za "Jeu". Također sam bio prvi dobitnik vladine nagrade putovanja kao kritičar, iz fonda za putovanja kazališnih umjetnika, da bih mogao sudjelovati na prvom IATC Kongresu 1992. Mislim da bi bilo puno teže osvojiti ovu nagradu da nije bilo "Jeu" magazina, jer "Jeu" ima jedan poseban status u pisanju o kazalištu. U novinama su naše kolege prije svega novinari; jedne godine pišu o kazalištima, druge o sportu, a malo ih je stvarno obrazovanih za taj posao. Uglavnom nisu zainteresirani za kazalište, a kazališna kritika nije ni jednom novinskom kazališnom kritičaru njegov životni posao.

Prevela s engleskog Kristina Jakšić